

Iran (27)

Im. Fln.sekr. 19 J.nr. 1997/71511-3:

NWI

21 JUNI 2000

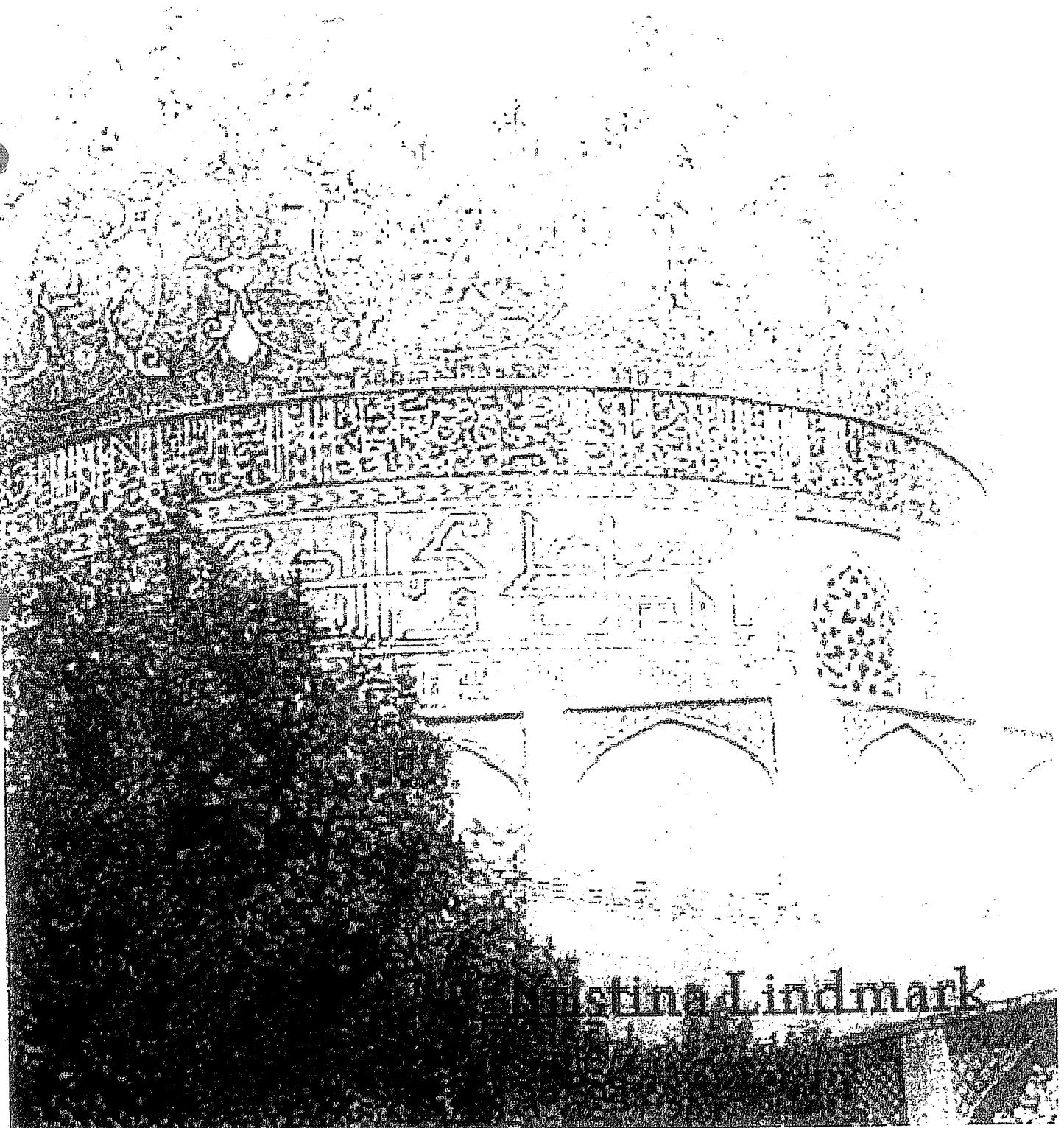
Antal bilag

Aktnr. 78

Utredningsresa till Iran oktober 1999

26/6-00

235

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning.....	3
Möten:	
Advokat som ambassaden frekvent anlitar	4-9
- Rättsväsendet	4
- Dokument	4
- Förfalskade dokument	4
- Fängslade	5
- Revolutionsdomstolen	5
- Brottregister	6
- Utresa ur Iran	8
- Militärer	8
- Skilsmässa	8
- Äktenskap	8
- Vårdnadsfrågor	9
- Kvinnans situation	9
- Oislamiskt beteende	9
En kvinnlig MR-advokat	10-12
- Barnens situation	10
- Utsatta grupper	11
- Kvinnor	11
- Hustrumisshandel	11
- Äktenskapsbrott	11
- Abort	11
- Oäkta barn	12
- Gatubarn	12
- Homosexuella	12
- Hennes egen situation och syn på framtiden	12
Charge d'affaires vid en sydamerikansk ambassad och en katolsk präst	13- 15
- Allmänt	13
- Konversion	13
- Anglikanska kyrkan	14
- Assembly of God	14
- Judar	14
- Bahier	14
- Övriga religiösa minoriteter	15
- Homosexuella	15
- President Khatami	15
Andre ambassadsekreterare vid en EU-ambassad	16 – 18
- Journalister och intellektuella	17
- Sür place-verksamhet	17
- Homosexuella.....	17
- Studentoroligheter	17
- Oislamiskt beteende	18
En kvinnlig ambassadsekreterare vid en EU-ambassad	19-21
- Kvinnor	19
- Familjerätt	19

- Abort	19
- Barnens situation	20
- Handikappade	20
- Allmänt	21
Mr Shirzad Bozorgmehr, chefredaktör för Iran News	22 –24
- Pressfrihet	22
- Studentoroligheterna	23
- Dissidentmorden	24
- Spionanklagade judarna	24
Andre ambassadsekreterare vid en EU-ambassad	25-27
- Dokument	25
- Kvinnor	25
- Opposition	26
- Studentoroligheterna	26
- Polisiära styrkorna	26
- Pass	26
- Verkställigheter	27
- Utresa	27
- Framtiden	27
Mr Safari, director for 1.st office for North and Centre Europé	28
- Kvinnor	28
- Familjerättsliga frågor	28
- Sjukvård	28
- Asylsökande	28
Mr Rezvani, Director Human Rights	29 – 30
Mr Ebrahimi, ministry of Interior(flyktingfrågor)	31 –32
Ambassadråd vid en EU-ambassad	33-35
- Den allmänna situationen	33
- Massmedia	33
- Rättsväsendet	33
- Kvinnor	34
- Studentoroligheter	35
- Religiösa minoriteterna	35
- Oppositionen	35
Lorenz Jolles, biträdande chef för UNHCR i Teheran	36-37
Merhabad-flygplatsen	38
Sakregister	39-43

Inledning

Under perioden 9 till 15 oktober 1999 gjorde Utlänningsnämnden tillsammans med Invandrarverket en utredningsresa/fact-finding-resa till Iran. Deltagare vid resan var från Utlänningsnämndens sida; ordförande Peter Enander tillika delegationsledare, föredragande Maria Lindgren samt föredragande Björn Berselius. Från Invandrarverkets sida deltog undertecknad; avdelningsdirektör Christina Lindmark från asylenhet 1, Region Stockholm.

Resan syfte var att inhämta information om det politiska och sociala läget i dagens Iran med betoning på vissa återkommande frågor i våra asylärenden; såsom situationen för kvinnor, homosexuella, religiösa minoriteter etc. Vi ville även se hur situationen för journalister och andra intellektuella utvecklats mot bakgrund av det senaste årens händelser. Delegationen hade vidare förberett ett flertal frågor som behandlade sommarens studentoroligheter och eventuella följder. Från Invandrarverkets sida var man intresserad av att se på verkställighetsproblematiken. Iran är även mottagarland av flest flyktingar i världen, varför delegationen var intresserad av att se hur flyktingarnas situation är i Iran idag.

Svenska ambassaden i Teheran var oss behjälplig med ett väl utarbetat program som täckte de områden som vi var intresserade av. Jag vill här ta tillfället i akt att tacka den svenska ambassaden för ett varmt och vänligt mottagande.

Veckan var synnerligen intensiv med ett flertal möten. Vi sammanträdde med företrädare för Irans inrikes- och utrikesdepartement, företrädare för UNHCR samt företrädare från olika länders beskickningar i Teheran, advokater verksamma i Iran samt chefredaktören för den engelskspråkiga tidningen Iran News. I denna rapport skall redogöras för vad som avhandlades under ovan nämnda möten.

Rapporten innehåller även en beskrivning av Merhabad-flygplatsen.

Möte med en advokat som ambassaden frekvent anlitar

Rättsväsendet

Officiellt kan en domstol inte avgöra ett mål utan närvaro av den anklagades advokat. Domarna har dock under senare tid fått en allt starkare ställning och kan i princip göra som de vill. Ett exempel på detta är rättegången mot tidningen Neshats ansvarige utgivare, Latif Safari. Dennes advokat tilläts inte närvara under rättegången. Safari dömdes sedermera till fängelse i 30 månader. Advokaterna är visserligen en del av det rättsliga systemet men det finns ingen lag som skyddar den anklagade om domstolen avvisar hans/hennes advokat.

Domstolarna styrs av det religiösa ledarskapet som också utser domarna. Det har framförts förslag om att advokaterna skall utses inom "judiciary" (rättsväsendet). En anledning till detta förslag kan vara att man vill undkomma kritik från advokaterna mot domarna som regel håller låg kvalitet samt i många fall saknar kunskap om den lag de är satta att tillämpa och tolka. Advokaten hoppas dock mycket på den nytillsatte chefen för rättsväsendet(judiciary); Ayatollah Seyyed Mahmud Hashemi Shahrudi. Han har visserligen utsetts av den religiösa ledaren Khomeini men på förslag av president Khatami.

Eftersom åklagarämbetet i samband med domstolsreformen 1995 slogs samman med domarämbetet går numera alla mål till domstol för avgörande. Detta har medfört långa handläggningstider hos domstolarna.

Dokument

En person som dömts i Revolutionsdomstolen får normalt ingen kopia av sin dom. Den dömde kan i vissa fall få domen uppvisad för sig och får då möjlighet att läsa domen och skriva av den. Detta, att den dömde inte får en kopia av domen, öppnar stora möjligheter för domaren att ändra domslutet, fängelsestraffets längd etc.

En person som dömts i allmän domstol kan däremot erhålla kopia av domen.

Personer som skall inställa sig inför allmän domstol erhåller en kallelse om det inte är frågan om ett allvarigare brott. Då hämtas personen direkt utan kallelse. Godtycket som präglar det iranska rättsväsendet betonades dock av advokaten. Det kan inte uteslutas att domaren utfärdar en kallelse även vid ett allvarigare brott. En person som misstänks för att ha haft ett utomäktenskapligt förhållande erhåller som regel en kallelse. Personer som misstänks för politiska brott erhåller aldrig en kallelse. Detta är en regel utan undantag. En person, misstänkt för samröre med Mujaheddin, hämtas direkt utan kallelse.

Förfalskade dokument

Förfalskade dokument är lätta att få tag på i Iran och det finns många sådana dokument i omlopp. Man kan köpa dessa på basarer eller erhålla dem genom mutor.

När det gäller kallelser använder man sig här av ett standardformulär som man sedan fyller i för hand. Eftersom kallelserna har ett likartat utseende är det svårt att avgöra om de är äkta eller förfalskade. Förfalskningar är vanligt förekommande och det går även att få tag i själva formuläret som används för kallelserna och sedan fylla i resterande uppgifter själv.

Det är vidare lätt att genom att muta en kontorist vid en domstol få en kopia av en handling som avser en annan person och därefter ändra på namnet på handlingarna. Möjligheter finns dock att vända sig till den aktuella domstolen för att kontrollera handlingens äkthet. Hos den allmänna domstolen skall en kopia av kallelsen samt övriga handlingar finnas i akten. Den person, som åberopar handlingen ifråga, bör tillfrågas om han godtar att en kontroll görs vid domstolen. När det gäller handlingar som utfärdats av revolutionsdomstolen är dessa betydligt svårare för att inte säga omöjliga att kontrollera.

När det gäller passhandlingar så är det möjligt att med hjälp av förfalskade handlingar erhålla ett "äkta" pass utfärdat i annat namn.

Det faktum att en myndighetshandling är handskriven är ingen indikation på att den skulle vara förfalskad. Handskrivna dokument är inte helt ovanliga eftersom det inte alltid finns tillgång till skrivmaskin.

Åklagarmyndigheten avskaffades 1995. Om det förekommer senare handlingar med åklagarämbetets emblem är dessa förfalskningar. Det är endast i militära- och klerikala domstolar som åklagarämbetet finns kvar.

Fängslade

Det är möjligt att kontrollera huruvida en person varit fängslad eller inte med den allmänna domstolen. Det är svårt, för att inte säga omöjligt, att kontrollera detta med revolutionsdomstolen, då denna inte godtar någon form av kontroll överhuvudtaget. Värt att notera här är att utomäktenskapliga förbindelser anhängiggörs i den allmänna domstolen.

Revolutionsdomstolen

Till revolutionsdomstolens kompetensområde hör bland annat politiska brott. Om en del av målet berör en fråga som faller inom revolutionsdomstolens jurisdiktion separerar revolutionsdomstolen målet, prövar den politiska delen av brottet och skickar den andra delen till den allmänna domstolen.

Det händer att revolutionsdomstolen påbörjar mål som egentligen inte faller inom dess jurisdiktion. Revolutionsdomstolen använder sig här av de extraordinära hjälpmedel den förfogar över och kan därigenom få fram erkännanden bland annat genom att använda sig av tortyr. Domstolen skickar därefter över målet till den allmänna domstolen för att på så sätt ge sken av att följa lagen. Som exempel på detta kan nämnas det aktuella målet mot de studenter vilka anklagats för att ha skrivit en satirisk pjäs. Revolutionsdomstolen lät arrestera de två studenter som skrivit pjäsen och utredde ärendet varefter det sedan fördes över till allmän domstol. Studenterna kan komma att anklagas för hädelse mot islam. En anledning till att ärendet överfördes till allmän domstol kan vara rädslan för omvärldens reaktioner på grund av den publicitet ärendet har fått.

Brottsregister

Det är domstolen som beordrar polis att arrestera en person. Varje domstol har sitt eget register. Om en person är misstänkt innebär detta att han har ett öppet ärende hos någon domstol.

Då misstanke om brott finns upprättas en polisrapport. Personer som sedan efterlyses finns registrerade i ett register som handhas av "*Departement of execution*".

Det finns register över vilka personer som har utreseförbud. Domstolarna kan vända sig till passmyndigheten för att där få registrerat vilka som inte skall erhålla pass samt utresetillstånd. Vidare finns på flygplatsen ett register där bland annat utreseförbud, arresteringsorder etc. registreras.

Utresa ur Iran

För att en person skall finnas registrerad vid flygplatsen krävs att denne har ett öppet ärende hos en domstol samt att denna vänt sig till passmyndigheten för att förhindra utfärdandet av pass och utresetillstånd. Om en person är misstänkt för brott skickar domstolen en order till passmyndigheten om att personen inte bör få pass och utresetillstånd. På flygplatsen finns register på dem som inte får pass eller utresetillstånd.

Vanligtvis är det inga problem för en tidigare dömd person att erhålla passhandling och utresetillstånd. När det gäller personer som dömts för politiska brott kan de enbart få passhandling och utresetillstånd om de anses harmlösa av regimen. Vissa religiösa minoriteter kan ha problem att erhålla passhandling, detta gäller framför allt anhängare till Bahai.

Enligt lag krävs att följande grupper har särskilt tillstånd för att erhålla passhandling:

- militärer, vilka måste visa behovet av sin resa för att kunna erhålla passhandling och utresetillstånd
- män över 15 år som inte gjort värnplikten
- kvinnor som måste ha tillstånd från maken, fadern
- minderåriga barn
- personer med skulder till staten tex. skatteskulder

Maka och barn till en fängslad eller efterlyst person har som regel inga problem att få passhandling. Även här finns ett visst godtycke, myndigheterna kan vilja använda sig av familjen som gisslan för att framtvinga tex. bekännelser av den fängslade. Familjmedlemmars möjlighet att erhålla passhandlingar beror till stor del på brottets art.

Vanligtvis föreligger inga problem för familjemedlemmar till en fängslad person att få passhandling och utresetillstånd. Man skickar ett formulär till fängelset som den fängslade skriver under och som sedan stämplas. Detta formulär visas sedan upp för notarius publicus så att passhandling utfärdas. För anhöriga till en politisk fånge är situationen annorlunda. De nekas ofta passhandling eftersom regimen fruktar att de utomlands skulle sprida för regimen icke önskvärd information.

Innan domstolsreformen 1995 kunde en person, om denne nekades passhandling av passmyndigheten, vända sig till åklagarmyndigheten. Idag saknas möjlighet att överklaga passmyndighetens beslut.

Iranska passhandlingar som saknar innehavarens namnteckning är ingen ovanlighet och skapar inte heller problem för innehavaren. Advokaten själv har en osignerad passhandling vilket endast har visat sig vara ett problem när han ville ta ut pengar på en bank i Tyskland.

Revolutionsdomstolen, den allmänna domstolen samt säkerhetspolisen kan, belägga en person med utreseförbud. Passmyndigheten informeras härom. Det som registreras i flygplatsregistret är referensnumret på det brev som skickats från domstolen/säkerhetstjänsten till passmyndigheten. Personen det berör får information om referensnumret vid utresan och han uppmanas att vända sig till passmyndigheten. Där uppvisar han numret och får då reda på vilken domstol/säkerhetstjänst han skall vända sig till för att erhålla information om varför han är belagd med utreseförbud. Det kan också stå i registret att personen skall arresteras på plats.

Det är möjligt att muta sig till en passhandling om man inte är misstänkt för ett allvarigare brott. Advokaten berättade här om en son till en rik man som inte ville göra militärtjänsten och därför ville lämna Iran. Han uppvisade på passmyndigheten en förfalskad handling som utvisade att han hade gjort militärtjänsten. Förfalskningen upptäcktes dock av en tjänsteman på passmyndigheten men sonen lyckades fly. Samma kväll tog en hög tjänsteman kontakt med fadern och frågade denne varför han inte kommit direkt till honom. Genom en muta på flera miljoner rial lyckades sonen få passhandling.

Om en person däremot är belagd med utreseförbud vilket är registrerat i flygplatsregistret på Merhabad-flygplatsen är det inte möjligt för honom/henne att på plats erbjuda tjänstemannen en muta för att släppas igenom. Det går alltså inte att komma till flygplatsen och "chansa" på att det går att muta sig igenom. Om man däremot har goda kontakter samt äger kännedom om flygplatspersonalens schema, finns det en teoretisk möjlighet att muta sig igenom flygplatsen. Men enligt advokaten rör det sig här om enorma summor som inte vem som helst kan erlægga. Tjänstemannen på flygplatsen tar också en enorm risk genom att låta sig mutas. De som verkligen är efterlysta reser inte ut via Merhabad-flygplatsen utan går över gränsen till Turkiet och Pakistan.

Militärer

En militär måste visa behovet av resan för att få pass och utresetillstånd. Han kan då få tillstånd för en resa under en viss angiven tid. Om han överskrider denna tid /sin permission måste han ha fullgoda skäl till detta. Han kan annars riskera allvarliga påföljder vid ett återvändande till Iran. Kommer det fram att han ansökt om asyl kan han betraktas som en förrädare och dömas som sådan.

Skilsmässa

Skilsmässa är i Iran mannens rättighet. För kvinnan är det svårt att få ut skilsmässa mot makens vilja. Hon måste kunna uppvisa att någon av följande situationer föreligger

- maken har dömts till fängelsestraff
- maken har övergivit familjen
- maken missbrukar narkotika
- maken har en obotlig sjukdom/impotent
- maken beter sig synnerligen brutalt

När det gäller skilsmässa på grund av makens brutalitet är det ofta svårt för kvinnan att bevisa att misshandel ägt rum samt varit synnerligen brutal. Denna typ av skilsmässor är därför, enligt advokaten, ovanliga. Viss åga av hustrun är tillåtet och hustrumisshandel är i sig inte kriminaliserat men kan utgöra en skilsmässogrund. Misshandeln måste anmälas till polisen.

Äktenskap

Äktenskap mellan en kristen man och en muslimsk kvinna är inte tillåtet. Mannen måste konvertera för att äktenskapet skall godkännas och barnen betraktas som legitima.

Äktenskap mellan en iransk kvinna och en utländsk medborgare måste godkännas av iranska myndigheterna.

Bahaiernas äktenskap anses inte legala varför barnen i dessa äktenskap inte har någon rätt till arv.

Enligt lag skall tidsbegränsade äktenskap registreras. Alternativt kan en präst godkänna äktenskapet och utfärda ett äktenskapsintyg. Äktenskapen begränsas till vad som avtalats och har inte samma legala status som vanliga äktenskap. Mannens försörjningsbörda gäller enbart under avtalad tid och barnen i dessa äktenskap ärver inte fadern.

Vårdnadsfrågor

Mannen erhåller som regel vårdnaden om barnen vid en äktenskapsskillnad. Kvinnan har dock rätt att vårda barnen; söner upp till två år och döttrar upp till åtta år. Om fadern samtycker kan modern erhålla vårdnaden om äldre barn. Han har alltid möjlighet att vända sig till domstol för att kräva tillbaka vårdnaden om han gett den frivilligt till modern. För att modern skall få vårdnaden om barnen mot faderns vilja måste hon visa att han är olämplig som far. Han kan t ex inte försörja familjen, är korrupt eller spelare. Enligt lag, som antogs för tre år sedan, kan modern stå som målsman till sina barn. Vårdnaden om barnen går inte längre automatiskt till farfadern om fadern anses olämplig. Farfadern måste träda fram och kräva vårdnaden. Det är då upp till domstolen att avgöra vem som är mest lämpad; farfadern eller modern.

På grund av ett flertal uppmärksammade fall i massmedia, där barn varit synnerligen illa efter det att domstolen gett vårdnaden till fadern, har domstolarna blivit mer benägna att tilldöma modern vårdnaden.

Kvinnans situation

Kvinnans situation har förbättras. Hon har fått rätt till pension samt kan stå som målsman till sina barn.

Lagen lämnar däremot ingen öppning för en kvinna att kunna resa utan tillstånd från maken/fadern.

Enligt not 638 i den iranska strafflagen kan en kvinna med slarvig hejab(kläddräkt) få fängelse upp till två år eller böter upp till 500 000 rials(500 kronor, 990=1kr). Fängelsestraff utdöms dock inte som regel.

Oislamiskt beteende.

Det är inga problem att använda Internet. Vad gäller västerländsk musik spelas den ofta av taxichaufförerna. Även iransk radio spelar västerländsk musik men då instrumentalt. Vad gäller parabol är den förbjuden enligt lag men används ändå utan problem. Om myndigheterna upptäcker den döms man till böter.

Det är numera vanligt att männen bär kortärmat. Advokaten själv bär alltid slips förutom när han framträder i domstol.

Att kvinnor röker är både tillåtet och vanligt.

Advokatycket

För att bli advokat måste man ha examen från juristlinjen och ha gjort militärtjänsten. Innan man kan söka in i advokatsamfundet måste man arbeta under en annan advokat i ett år. För att bli antagen måste man även klara ett inträdesprov. Detta gör att det är svårt att bli advokat i Iran

En kvinnlig, MR-advokat

Hon är advokat och arbetar med frågor som rör de mänskliga rättigheterna med inriktning på kvinno- och barnfrågor.

Barnens situation

När det gäller barnens situation är skillnaden mellan teori och praktik stor. Lagarna har inte följt utvecklingen och det finns inom rättssystemet många tillkortakommanden. Barnens rättsliga ställning är alltför dålig.

Den legala åldern för giftermål är för kvinnor nio år och för män 15 år. Vid samma ålder blir man även straffmyndig. Giftermål där flickan enbart är nio år är inte vanliga men de förekommer och då framför allt på landsbygden. Det är annars vanligare att flickor från fattigare familjer gifter sig i 15-16 årsåldern. I rikare familjer är äktenskapsåldern på flickor något högre, där gifter sig kvinnor i 20-årsåldern.

Kvinnofrågor debatteras idag offentligt. Men man har haft liten framgång med att anpassa lagarna till verkligheten. President Khatamis tillträde har dock väckt förhoppning om en förändring. Han har visserligen inte ändrat på lagarna men hans öppenhet har gjort det möjligt för andra att agera friare.

Det största problemet när det gäller barnen idag är vårdnadsfrågan. Enligt iransk lag får fadern normalt vårdnaden om barnen vid en skilsmässa. Modern kan få vårdnaden om pojkar upp till två års ålder och flickor upp till sju års ålder. Det debatteras om vilka känslomässiga problem det kan innebära för en tvååring respektive sjuåring att slitas upp från modern för att bo hos fadern.

Advokaten berättar om en nioåring som mördats i faderns hem efter det att domstolen hade vägrat modern vårdnaden. Demonstrationerna under rättegången som följde ledde till en stor framgång för de som kämpar för barnens rättigheter. Man antog nämligen en lag som innebär att modern kan vara vårdnadshavare om fadern anses vara olämplig. Kan modern visa att fadern inte kan ta hand om barnet, sköta barnets skolgång etc. tilldöms hon vårdnaden. Lagen antogs för tre år sedan. Advokaten och andra som arbetar med barnens rättigheter kommer att fortsätta kampen för barnens bästa och då även följa varje skilsmässorättegång för att kontrollera att barnens bästa tillses. Advokaten menar att lagarna inom detta område måste förbättras.

Advokaten hoppas att situationen för kvinnor och barn kommer att förbättras efter parlamentsvalet i februari år 2000. De lagar som behandlar kvinno- och barnfrågor var betydligt bättre före revolutionen. Man har efter revolutionen antagit lagar vilka fört landet flera hundra år tillbaka.

Advokaten var, vid tidpunkten för revolutionen, chef och domare. Det religiösa ledarskapet ansåg dock att kvinnor inte kunde vara domare varför hon tvingades lämna sin tjänst och övergå till att endast vara en "simpel anställd". I dag har situationen svängt; Ayatollan Sani, som i början av revolutionen inte tyckte att kvinnor kunde vara domare, tycker idag att kvinnor kan bli vali-e faqih. Detta uttalande har publicerats i olika tidningar och hans åsikter delas av många.

Utsatta grupper

De mest utsatta grupperna i Iran idag är medlemmar, sympatisörer till Mujaheddin, kommunister som är öppet antiislam och förolämpar de islamiska värderingarna samt medlemmar tillhörande de religiösa minoriteten Bahai.

Kvinnor

Äktenskapslagarna i Iran är synnerligen diskriminerande; mannen har exempelvis rätt att ha fyra fruar, han har rätt att erhålla skilsmässa utan att ange några grunder, han rätt till vårdnaden av de gemensamma barnen samt bestämmer om hustrun skall få pass och kunna resa.

Efter det att en kvinna fyllt 18 år behöver hon inte faderns tillstånd för att få ha passhandling. En kvinna som gifter sig för första gången måste ha faderns godkännande. Om han inte ger henne detta kan hon vända sig till domstolen. Domstolen tar i dessa fall alltid tillvara kvinnans rättigheter och fadern måste presentera synnerligen goda skäl till varför han inte vill att hans dotter skall gifta sig.

För att komma tillrätta med de diskriminerande äktenskapslagarna kräver ofta flickans familj, vid ingåendet av äktenskapet, ett antal villkor i äktenskapskontraktet vilka ger kvinnan större rättigheter än vad hon har enligt lag. Det rekommenderas till och med att kvinnor låter skriva in sådana villkor i äktenskapskontraktet.

Hustrumisshandel

Om en kvinnan misshandlas av sin make kan hon vända sig till polis och domstol. Myndigheterna tar en sådan anmälan på allvar och den leder till rättegång. Kan kvinnan bevisa misshandeln döms mannen i regel till böter och hon kan erhålla skilsmässa. Dessa skilsmässor är dock ovanliga eftersom misshandeln ofta är svår att bevisa. Vidare kan kvinnor som anmält sina män hamna i den situationen att de efter anmälan tvingas återvända till hemmet och maken, om de inte har någon annanstans att ta vägen. Detta göra att många kvinnor drar sig för att polisanmäla sin make. Advokaten menar dock att hustrumisshandel är ett mindre problem i Iran. Iran har betydligt större problem att tampas med.

Äktenskapsbrott

Det kan inträffa att personer som funnits skyldiga till utomäktenskapliga förbindelser döms till stening. Detta är dock inte vanligt förekommande. Advokaten känner till två fall av stening av kvinnor under det senaste året. Flera fall av utomäktenskapliga förhållanden anmäls till domstolarna men denna typ av brott har höga beviskrav och är därför svåra att bevisa. För att fällas krävs, enligt lag, fyra ögonvittnen eller fyra erkännanden från den anklagade. Målen gällande utomäktenskapliga förbindelser faller inom den allmänna domstolens jurisdiktion. Kvinnan erhåller en kallelse att inställa sig till domstolen. Hörsammar hon inte kallelsen arresteras hon.

Abort

Aborter förekommer men är illegala, samtliga inblandade lagförs. Abort är dock tillåtet om kvinnans liv är i fara samt om barnet är missbildat. Det förekommer ingen aktiv eftersökning från myndigheternas sida när det gäller denna typ av brott.

Oäkta barn

Sedan två år tillbaka finns en lag vilken innebär att fadern måste erkänna faderskap samt betala underhåll. Det illegitima barnet ärver dock inte fadern.

Gatubarn

Det finns gatubarn i Iran. Regeringen försöker dock tillsammans med UNICEF att förbättra villkoren för dessa barn.

Homosexuella

För att kunna dömas för homosexualitet gäller samma beviskrav som vid äktenskapsbrott. Det är således svårt att bevisa denna typ av brott. Regimen förföljer inte aktivt homosexuella och homosexualitet är allmänt accepterat.

Hennes egen situation och syn på framtiden

Enligt advokaten föreligger inga specifika problem för *kvinnliga* advokater att verka inför domstol. Men Iran saknar bra rättegångslagar och det är svårt att verka som advokat efter det att åklagarmyndigheten försvann. Domaren är idag partisk eftersom han även fungerar som åklagare. Ingen dom är slutgiltig utan domaren kan alltid ändra sig från en dag till en annan; en dom kan alltid ändras från friande till fällande, ett kort fängelsestraff kan bli ett långt. I revolutionsdomstolen, i den klerikala och i den militära domstolen är det särskilt svårt för advokaten att verka då rättegångarna här sker bakom lyckta dörrar och advokaten ofta nekas tillträde. Advokaten har själv aldrig fått tillträde i någon av dessa domstolar.

Vad gäller framtiden anser hon att kommande parlamentsval, februari 2000, är av synnerlig vikt. Enligt henne hänger Irans framtid på detta val. Om inte de reformvänliga krafterna vinner kan detta leda till inbördeskrig eftersom det inom landet finns många olösta konflikter. Demokratiseringsprocessen måste fortsätta.

Anledningen till att många idag fängslas är att de anser att man kan tolka Koranen på olika sätt. Det pågår i landet en konflikt mellan olika fraktioner; de som bokstavstolkar Koranen och de som anser att det kan finnas flera tolkningar av Koranen. President Khatami är av den senare uppfattningen vilket också bidrog till att han valdes. Advokaten anser att president Khatami har vunnit mark och att det tal som Khomeini höll i vilket han stödde president Khatami har gjort den senare starkare. Khatami försöker vinna över Khomeini på sin sida utan att samtidigt skapa en konflikt dem emellan.

Det är enbart en minoritet av studenterna och journalisterna som är kritiska mot Khatami. Majoriteten av befolkningen stöder Khatami. Om Khatami hade valt att gå snabbare fram med reformerna skulle Iran lätt kunnat bli ett nytt Afghanistan. Militären kontrolleras av de fundamentalistiska krafterna. Detta är Khatami medveten om varför han tar två steg fram och ett tillbaka.

Charge d'affaires vid en sydamerikansk ambassad samt en katolsk präst(nedan kallad fader)

Allmänt

De kristnas situation har efter president Khatamis tillträde förbättrats. Kristna utlänningar som tidigare tvingades att söka uppehållstillstånd var sjätte månad behöver idag enbart göra detta en gång om året. Kristna har tillåtits återvända till Iran och kristna präster får idag lättare arbetstillstånd.

Kristna grupper lämnar idag Iran. Detta gäller framför allt armenier och assyrier. Den assyriska församlingen har förlorat 2/3 av sin gudstjänstbesökare. Det saknas förklaring till varför så många kristna lämnar Iran just nu. Det kan bero på att de levt under stor stress under många år, den dåliga ekonomin samt att de inte ser någon framtid för sina barn. En liknande massutvandring av kristna ägde rum för 20 år sedan i samband med revolutionen. En teori är att de tyst uppmuntras av krafter utanför Iran för att rädda dem undan kommande problem. Detta leder till osäkerhet och man vet inte vad som händer från dag till dag. De flesta kristna, som nu lämnar Iran, får en Schengen-visering till Österrike och reser sedan vidare till USA eller Canada. Ingen har såvitt de känner till avvisats tillbaka till Iran.

Prästerna vill stanna kvar i Iran och lämnar endast landet om de hotas till livet.

De religiösa minoriteterna är utestängda från karriärmöjligheter inom staten. Den offentliga sektorn är den i särklass största arbetsgivaren och tillhandahåller 80-90% av alla arbeten i Iran. Charge d'affaires betonar här Irans dåliga ekonomi och höga arbetslöshet. En miljon studenter examineras varje år, 50% av befolkningen är under 25 år och regeringen måste skapa en miljon nya arbeten per år de närmaste tio åren.

Konversion

I de flesta kristna församlingar får konvertiten vänta i minst ett år innan han/hon döps: hos den katolska församlingen får en konvertit vänta fyra till fem år innan han döpts under det att hon/han hos Assembly of God döps efter ett år.

Det förekommer många falska dopintyg. Dopintygen kan dock lätt kontrolleras hos de olika församlingarna som har information om vilka som konverterat. Församlingarna försöker också själva hjälpa dem som verkligen har problem och de har ett nära samarbete med flera ambassader. Vad gäller konvertiter måste man bedöma från fall till fall. Det bästa är att begära konvertitens medgivande och kontrollera dennes uppgifter med aktuell församling.

De kristna församlingarna i Iran försöker hålla en låg profil. För mycket publicitet utomlands försvårar deras arbete.

Anglikanska kyrkan

Den anglikanska församlingen i Teheran saknar präst. Kyrkan har endats en biskop med säte i Isfahan.

Den iranska säkerhetstjänsten har gjort ett tillslag mot kyrkan i Isfahan och beslagtogs bland annat kyrkans register över konvertiter. Myndigheterna äger alltså kännedom om vilka som har konverterat. Vad man vet så har inte myndigheterna använt sig av denna kunskap än. Men en viss försiktighet bör iakttas vad gäller konvertiter från denna kyrka.

Assembly of God

Assembly of God är den kristna församling som är under störst tryck från de iranska myndigheterna eftersom den aktivt predikar för muslimer. Den vill hålla en låg profil för att kunna verka i Iran. Församlingen är dock mindre aktiv idag än tidigare. Den är också mer exponerad för förföljelser och andra problem. Församlingen kan vara ovillig att berätta om fängslade medlemmar då detta kan orsaka mer problem. Fader har hört att två medlemmar ur församlingen nu skulle vara fängslade. Om iranska myndigheter får kännedom om att församlingen får hjälp utifrån blir det svårare för den att verka.

Judar

De iranska judarna var som grupp inte särskilt uppmärksammade innan gripandet i juni 1999 av de 13 spionanklagade judarna. Judarna är allmänt välbeställda och ofta sysselsatta inom handelssektorn. De har kunnat känna sig relativt säkra på grund av den stora lobbygrupp som finns i omvärlden för dem.

Den judiska gruppen förföljdes i några år efter revolutionen. En judisk familj tilläts inte att lämna Iran samtidigt utan fick resa ut i omgångar. De hade då också svårigheter att erhålla passhandling. Idag är detta betydligt enklare och passhandling kan erhållas inom 24 timmar. Judarna tilläts att resa till Israel på semester. Det är möjligt att ringa från Israel till Iran men inte tvärtom.

Judarna har egna skolor som dock måste vila på de islamiska värderingarna. Judarna har även svårigheter att komma in vid universiteten eftersom 80 % av platserna är reserverade för muslimer.

Bahier

Det finns 300 000 anhängare till Bahai i Iran. De kommer aldrig att accepteras i det iranska samhället. Bahaierna beviljas vanligtvis inte passhandling. Om de erhåller passhandling är denna i regel endast giltig för en utresa. Fader berättar om 30 bahaiska lärare som arresterats och fått skriva på en försäkran om att inte undervisa mer.

Övriga religiösa minoriteter

Zoroastrismen är den mest välsedda religiösa minoriteten. Det finns ca 15 000 utövare. Många av de iranska traditionerna är hämtade ur denna religion som representerar mycket av den iranska historien. Bland annat är seden att hoppa över eldar i samband med nyårsfirandet hämtad härifrån. Myndigheterna försökte i samband med revolutionen förbjuda religionen vilket ledde till starka protester. Utövare kan inte erhålla regeringsuppdrag.

Jehovas vittne är enbart aktiva inom den kristna populationen. De försöker inte att konvertera muslimer och utsätts därför inte för någon särskild diskriminering.

Mandeerna är en religiös minoritet som finns i södra Iran. De är anhängare till Johannes Döpare. Det förekommer ingen förföljelse av denna sektliknande grupp.

Homosexuella

Homosexuella förföljs inte i Iran. Homosexualitet är socialt accepterat och homosexuella kan leva öppet.

President Khatami

När det gäller Khatami så är han en mullah och en del av ett system som är mycket intresserat av att behålla det nuvarande samhällsordningen. Charge d'affairs påminner oss om att även Rafsanjani ansågs liberal när han kom till makten. Varken charge d'affairs eller fadern tror att Khatami kommer att betyda någon större förändring för Iran:

"A yellow dog is the brother to the jackal"

Andre ambassadsekreterare på en EU-ambassaden

Andre ambassadsekreteraren har varit i Iran i två år och skall stanna ytterligare ett år. Han har lärt sig farsi vilket enligt honom har öppnat många dörrar.

Iranernas mentalitet är synnerligen frustrerande. Det är svårt att veta vad de verkligen tänker och tycker. Folket är mycket gästvänliga men det ett samhälle uppbyggt på tjänster och gentjänster.

Journalister och Intellektuella

Tidningar stängs för att sedan öppnas på nytt under andra namn. Varje vecka är det någon ny chefredaktör eller ansvarig utgivare som kallas till pressdomstolen. Det pågår hela tiden ett spel mellan tidningarna och domstolen. I Iran finns ingen förhandscensur utan en form av eftercensur. Idag är det endast ansvarig utgivare och chefredaktören som kan lagföras för vad som publicerats i tidningen. Som exempel kan nämnas ansvarige utgivare för tidningen Neshat som dömdes till 30 månaders fängelse. Tidningen ansågs ha publicerat material vilket vara förolämpande mot vali-e faqih samt de islamiska värderingarna. Ett lagförslag har lagts vilket skulle innebära att även journalisten som skriver artikeln skall kunna lagföras.

Enligt ambassadsekreteraren har situationen för pressen försämrats sedan händelserna i juli i år. Ett flertal tidningar har visserligen startats men många har stängts på grund av de artiklar som publicerats. Ansvarige utgivare eller chefredaktör döms i regel i dessa fall för att ha kritiserat de islamiska värderingarna. Iransk TV och radio kontrolleras av den religiösa ledaren.

Faezeh Hashemi, dotter till den presidenten Rafsanjani, var ansvarig utgivare för tidningen Zan(Kvinna). Tidningen skrev om kvinnofrågor och förespråkade bland annat en höjning av äktenskapsåldern för kvinnor. Tidningen höll sig dock inom islams ramar och myndigheterna tillät den att fortsätta. Faezeh Hashemi greps dock senare och tidningen stängdes efter det att hon publicerat en nyårshälsning från Farah Diba. Hon anklagades för kontrarevolutionär verksamhet och tidningen lades ner. Hon sitter dock fortfarande kvar i parlamentet.

En journalist som uppger att han eller hon råkat illa ut på grund av sitt skrivande bör kunna uppvisa aktuell artikel. För det fall en journalist råkat ut för något i Iran borde detta ha uppmärksamats av de iranska medierna.

Sur place-verksamhet

Det kan inte uteslutas att det förekommer en viss kontroll av regimfientlig verksamhet i utlandet. Ambassadpersonalen från olika länder så ock den svenska följer noggrant vad som skrivs i iransk massmedia. Det finns ingen anledning att tro att iranska ambassaden inte gör samma sak i Sverige. Det kan inte uteslutas att åtal kan väckas vid ett återvändande till Iran om man förolämpat regimen utomlands.

Vad avser oislamiskt beteende utomlands, såsom att inte följa hejab eller spela västerländsk musik, utgör detta inget problem vid ett återvändande till Iran.

Homosexuella

Homosexuella kan visa sig förhållandevis öppet i Iran. I vissa parker i Teheran visar sig homosexuella par helt öppet. Det är tämligen vanligt att män har sex med andra män. En ganska hög procentsats av de iranska männen har haft sex med andra män innan sitt giftermål, detta beroende på att man och kvinnor lever helt åtskilda. Det förekommer prostitution. Någon aktiv förföljelse från myndigheternas sida av homosexuella förekommer inte. Däremot kan det användas som en av många åtalspunkt när myndigheterna är ute efter en speciell person.

Det finns även transvestiter i Iran och könsbyte är tillåtet. En speciell grupp män med endast en testikel kallas för "lady boys". De behöver inte göra militärtjänsten. Det är inte känt att de skulle förföljas.

Studentoroligheter

Finns inga säkra uppgifter om händelserna som ägde rum i juli 1999. Enligt ambassadsekreteraren är det svårt att tro att studentdemonstrationerna skulle ha varit planlagda. Det är många rykten i omlopp. Vad som uppgetts är att 1500 arresterades varav 500 frigavs direkt medan 800 frigavs mot borgen. Tvåhundra sitter fortfarande fängslade och undersökningar pågår. Det förekommer vissa rykten om att studenter fortfarande arresteras men detta förnekas av myndigheterna. De fyra dödsdomarna som det rapporterats om i massmedia är fortfarande inte konfirmerade. Man vet inte heller vilka dessa fyra personer är. Många studenter uppges vara anmälda som försvunna. I samband med oroligheterna som ägde rum i Tabriz dödades sju-åtta personer. Khatami har inlett en undersökning om händelserna i staden.

I Kurdistan har demonstrationer ägt rum till stöd för den i Turkiet fängslade kurdledaren Öcalan

Det finns ett femtiotal olika studentorganisationer vilka alla är legala. De som är eller har varit aktiva för någon av dessa organisationer har inget att frukta enbart på grund av detta. Av tradition är de flesta studenter medlemmar av en studentorganisation. Studenterna är trots detta relativt oorganiserade. Ambassadsekreteraren tror inte att det existerar något landsomfattande nätverk av studentorganisationer som planerat demonstrationerna i förväg och sänt personer utomlands i propaganda syfte.

Genom att gå in på studentområdet tappade statsmakten ansiktet, inte ens shahen gjorde detta i samband med revolutionen. Myndigheterna har också erkänt att andra grupper var inblandade i stormningen av studentområdet. Huvudtesen från myndigheterna är att alla som var inblandade i oroligheterna, även de som varit delaktiga i brotten mot studenterna, skall lagföras.

Oislamiskt beteende

Ambassadsekreteraren har under de två år han varit i Iran noterat en lättnad vad gäller klädseln och uppträdandet. Iranska ungdomarna har en förkärlek till allt som är västerländskt vilket syns på deras klädsel och musikval. Vad gäller kvinnans klädsel har det skett en enorm förändring, man kan idag se kvinnor med kappor som slutar ovanför knäna. På caféerna kan man se kvinnor sitta och röker med öppna chadorer.

En kvinnliga första ambassadsekreterare vid EU-ambassad

När hon anlände till Iran trodde hon att situationen i landet, främst för kvinnorna, skulle vara värre än vad den faktum är. Under de tre år hon arbetat i Iran har det också gjorts stora framsteg bland annat vad gäller kvinnans rättigheter.

Kvinnor

Situationen för iranska kvinnor är inte så dålig som den utmålats i västervärlden. Den har också under de tre senaste åren förbättrats.

Kvinnors deltagande i det politiska livet har blivit större. Många kvinnor valdes i de regionala valen. Islam är som religion hård mot kvinnorna men kvinnorna i Iran har det betydligt bättre än t ex kvinnorna i Saudiarabien. Men visst diskrimineras kvinnorna i Iran.

Det har utnämnts kvinnliga domare som skall döma i familjemål. Före detta kvinnliga domare fungerar idag också som rådgivare åt mullor vilka saknar kunskap om det rättsliga systemet. Det finns ett flertal kvinnliga tidningsutgivare som påverkar den politiska debatten. Kvinnorna är aktiva både i det politiska och kulturella livet. Vad gäller kvinnornas faktiska inflytande i det politiska livet kan det jämföras med övriga minoriteter; för att få inflytande måste man ha höga kontakter, då främst bland mullorna.

En Ayatolla i Qum har sagt att det inte finns något som talar emot att en kvinna kan bli vali-e faqih. Ambassadsekreteraren tror dock inte att detta kommer att hända.

Det debatteras om kvinnors rättigheter idag i Iran. I samband med årsdagen av Khomeinis 100:de födelsedag hölls ett seminarium om kvinnornas roll i det iranska samhället.

Mer än 50% av de universitetsstuderande är kvinnor. De kvinnliga studenter har inga problem att fullfölja sina karriärer. De kan få stipendier och därigenom möjlighet att studera utomlands. Det finns även många kvinnliga studenter på de tekniska universiteten.

Familjerätten

Familjerätten är synnerligen diskriminerande mot kvinnors rättigheter.

Det är ovanligt med äktenskap där flickan endast är nio år gammal. Det förekommer inte i Teheran men kan förekomma på landsbygden och hos nomaderna. Medelåldern för ingående av äktenskap är för kvinnor 15 år. Generellt sett kan sägas att verkligheten för kvinnor är annorlunda i de avlägsna delarna av landet än i de större städerna.

Misshandel inom äktenskapet är ett problem i Iran. Skilsmässolagarna är synnerligen diskriminerande mot kvinnorna. En kvinna förlora oftast vårdnaden om de gemensamma barnen vid en skilsmässa. Det finns här mycket att göra för att förbättra kvinnans situation. Flera NGO:s arbetar aktivt i Iran för att väcka kvinnors medvetande om sina rättigheter. Ytterligare ett problem i sammanhanget är att iranier i allmänhet och kvinnor i synnerhet inte litar på myndigheter varför många misshandelsfall sannolikt inte ens anmäls. Detta trots att kvinnor i regel behandlas bättre än män av

myndigheterna.

Både kvinnor och män kan i vissa fall köpa sig fria vid en skilsmässa. Kvinnan kan få skilsmässa om hon avstår sin hemgift samt underhåll. En rik kvinna har således råd med en skilsmässa men knappast en fattig kvinna om hon inte kan få hjälp av sin familj. Kvinnorna är rädda att dels förlora ekonomiskt vid en skilsmässa men också rädda att förlora sin familj.

Det finns tre- fyra miljoner kvinnor som lever ensamma i Iran. I Teheran är det inga problem för en kvinna att leva som fränskild. För att en kvinna med barn skall kunna klara sig ekonomiskt kan hon behöva stöd från sin familj. Kvinnans bakgrund är betydelsefull när det gäller möjligheterna att få arbete och bostad. Tillhör kvinnan den högre klassen har hon oftast lättare att klara sig.

I Teheran är kvinnorna, även de fattiga, medvetna om sina problem och rättigheter.

Abort

Aborter är olagliga men förekommer i praktiken. Läkare som utfört aborter och lagförts döms till fängelse eller böter. Denna typ av brottslighet är inget som myndigheterna prioriterar.

Myndigheterna för en aktiv kampanj för barnkontroll med reklam för p-piller. Man kan köpa kondomer på apoteken, även på landsbygden. Myndigheterna arbetar aktivt för att få ner födelsetalet och det propageras för preventivmedel i skolorna.

Barnens situation

Barnens situation har förbättrats och de ses inte längre som ägodelar. Det finns många barn som arbetar, detta arbete består ofta i att hjälpa till i jordbruket. Familjerna har i regel två - tre barn. Efter revolutionen skedde en babyboom vilken har medfört att medelåldern på barn är tio år.

Handikappade

Handikappade barn är inte välsedda i det iranska samhället. Det naturliga i det iranska samhället är att den handikappade tages omhand av sin familj/släkt. Familjer med handikappade barn får ofta ekonomiska problem bland annat på grund av dyra mediciner. Det finns offentliga institutioner för handikappade och den vård som där erbjuds håller visserligen inte någon högre standard men erbjuder det grundläggande. Har familjen möjlighet att betala för hjälp finns det tillgång till god vård på privata sjukhus.

Enligt ambassadsekreteraren har en familj, som har tillräckligt med medel för att resa till Sverige, även råd med att anlita de privata sjukhusen i Iran. Dessa är synnerligen bra med västerländsk standard. Som förtydligande berättar hon att den genomsnittlig månadslön ligger på 200 000 rial, vilket betyder att det krävs tre års löner för att bekosta en flygbiljett till Sverige.

Man ser inte många handikappade på gatorna, de hålls i hemmet. Vad gäller de krigsskadade så har de en speciell status och arbetar ofta åt staten.

När det gäller handikappade ur minoriteterna kan dessa ha större svårigheter att klara sig

än de ur den persiska majoriteten. Den kristna minoriteten erhåller hjälp bland annat från nunnorna.

Allmänt

Det saknas ofta en fungerande kommunikation mellan regeringen i Teheran och de lantligare delarna av Iran. En av anledningarna till varför den islamiska revolutionen har lyckats är att människorna på landsbygden är vana att vända sig till mullorna om de behöver råd. Iranska regimen har inte kontroll över hela Iran, som ett exempel på detta nämner ambassadsekreteraren kidnappningarna av västerlänningar i sydöstra Iran.

Folk ute på landsbygden kan sakna kännedom om vilka som representerar dem i Majlis. De vänder sig till mullan i frågor om hur de skall leva eftersom han oftast är den enda som är utbildad. Mullan får besvara frågor som rör allt från rättsliga förhållanden till familjeliv.

Khomeinis första tal går inte att få tag på idag i Iran. I talet sa han bland annat att mullorna inte skall blanda sig i politiken.

Mr Shirzad Bozorgmehr, chefredaktör för Iran News

Iran News är Irans största engelskspråkiga tidning. Dess tidigare chefredaktör Firouzi greps och anklagades för att vara spion. Ingen vet idag var Firouzi befinner sig.

På redaktionen är 40% av journalisterna kvinnor.

Pressfrihet

Pressen i Iran är inte helt fri. Det förekommer ingen censur i vanlig mening men det existerar en form av självcensur på tidningen för att undvika att publicera sådant som är förbjudet. Enligt lag är det förbjudet att publicera sådant som kan anses vara oislamiskt, opatriotiskt eller förolämpande mot de högsta religiösa ledarna. Tidningarna försöker följa dessa regler och använder sig då av självcensur. Budskapet är: "Håll er inom konstitutionen och presslagarna så får ni inga problem". En tidning som inte följer reglerna kan stämmas. När en tidning/chefredaktören eller ansvarig utgivaren/ dras inför domstol handlägges målet av pressdomstolen. Anses emellertid målet vara av nationellt intresse hamnar det antingen under revolutionsdomstolens eller allmän domstols jurisdiktion.

Mr Bozorgmehr uppgav att en tidnings politiska åskådning ofta är huvudskälet till att ett sådant domstols förfarande initieras. Det finns konflikter mellan de olika politiska fraktionerna och det kan ligga i konkurrerande tidningarnas intresse, och den politiska fraktionen de företräder, att en konkurrerande tidning stängs. Iran News tillhör ingen fraktion utan tar medelvägen och väljer inte sida.

Valet i februari år 2000 är avgörande för landets framtid och därför kritiskt. Eftersom det inte finns några politiska partier fungerar de olika tidningarna som sådana och informerar allmänheten om de olika kandidaterna till parlamentet. Att många tidningar som är pro-Khatami lagts ner beror på att rättsväsendet domineras av de konservativa krafter.

Enligt nuvarande presslag är det endast ansvarige utgivaren och chefredaktören som är ansvariga inför pressdomstolen. Det finns ett lagförslag om att även journalisten skall kunna ställas till svars för sina artiklar. Förslaget har ännu inte behandlats i Majlis.

Den inre säkerheten i landet är det som är viktigast för både presidenten och vali-e faqih, vilket innebär att samarbetet dem emellan måste fungera. Om de samarbetar kan de tysta ner extremister från båda sidor.

För att få stå upp som kandidat till Majlis måste man först godkännas av väktarrådet. Här har det inte skett några förändringar utan snarare har de konservativa krafterna fått mer makt. Avvisas en kandidat kan han få sin sak prövad i domstol. De reformvänligas strategi i kommande val är att kunna presentera ytterligare tio kandidater för varje kandidat som väktarrådet inte godkänner.

Det iranska folket lyssnar inte på radio och tv eftersom dessa är statligt ägda och stödjer de konservativa krafterna. De vänder sig istället till tidningarna för att få information. Tidningarna kommer därför att spela en avgörande roll i kommande parlamentsval. Det finns 55 dagliga tidningar i Iran. Det säljs 3,5 miljoner tidningar varje dag och man räknar att varje tidning läses av ca tre personer. Genom tidningarna kan kvinnor påverka kvinnor att rösta på vissa kandidater i valet.

Den nye chefen för rättsväsendet är neutral. Han utsågs av Khomeini efter förslag av Khatami. Efter sommaren har Khatami ökat sitt inflytande och massmedia ägnar honom allt mer uppmärksamhet. Informationsministeriet/säkerhetsministeriet är inte emot Khatami. Khatami har lyckats öka sin egen makt. Khomeini har dock inte delegerat den högsta militärmakten till Khatami vilket annars är brukligt att göra till presidenten. Kommunalfullmäktige stöder Khatami, och det går enligt chefredaktören i rätt riktning. Khatami får de befogenheter vilka följer med presidentposten.

Vad gäller eventuella kravaller inför kommande val så har Khomeini fördömt sådana varför de konservativa krafterna sagt att de inte kommer att göra något.

Den iranska regimen är rädd för att utländska investeringar skall leda till ett alltför stort ekonomiskt och politiskt beroende.

En polisofficer dömdes för tortyr efter det att det avslöjats att en assistent till Karbaschi torterats.

Situationen för de förläggare, journalister och artister som tidigare anklagats för att ha sympatier med väst har förbättrats. Detta beror mycket på kulturministerns attityd. Trenden går mot vad Khatami säger "*To a more civil society*".

Enligt uppgift har chefredaktören för Zan, Faezeh Hashemi, dotter till förre presidenten, blivit tillsagd av sin far att ligga lågt ett tag. Det har även talats om att tidningen haft ekonomiska svårigheter. Det förekommer även rykten om att Rafsanjanis anhängare vill att han ställer upp i valet till talmannaposten, och kanske även ställer upp som kandidat i nästa presidentval.

Studentoroligheterna

Man såg inget av sommaren studentoroligheter när universiteten öppnade i oktober. Tidigare studentoroligheterna kommer inte att påverka kommande val. Det är, enligt chefredaktören, oklart vad som egentligen hände under studentoroligheterna. De fyra dödsdomarna har inte konfirmerats. Det finns uppgifter om att det i samband med oroligheterna i Teheran greps 1500 varav 1000 frigavs direkt, 300 är föremål för undersökning, 100 frisläpptes samt att 100 frigavs efter böter. Studentorganisationerna har själva gett motstridiga uppgifter, vad gäller antalet döda och gripna, varför organisationerna, enligt chefredaktören, inte kan anses vara trovärdiga. Myndigheterna har avskedat ett polisbatal och omplacerat andra efter attackerna mot studenterna. Det var inte bara i Teheran som det förekom oroligheter utan det har rapporterats om liknade händelser i 20 andra städer. Khatami har tillsatt en kommission som skall utreda vad som ägde rum i Tabriz.

Dissidentmorden

Vad gäller de så kallade dissidentmorden på fem författare, hösten 1998, så har 20 personer gripits för dessa. Bland de gripna finns hustrun till en av de mördade samt en sekreterare. En av de misstänkta mördarna har sedermera tagit livet av sig i fängelset genom att dricka hårbortagningsmedel.

De spionanklagade judarna

När de gäller de tretton gripna judarna så är de endast misstänkta och misstankarna bygger på erkännanden från några av judarna. Enligt uppgift har man tillräckligt för att väcka åtal. De är alltså inte dömda vilket också har klargjorts av biträdande domstolschef.

Andre ambassadsekreterare vid en EU-ambassad

Dokument

Ambassadsekreteraren har under sin tid i Iran undersökt 850 asylsökande samt sammanlagt 2000 dokument. För att kunna bedöma äktheten av dessa dokument har man använt sig av två olika advokater som inte har känt till varandras existens. Efter undersökningen har man kommit fram till att 90-95 % av de inlämnade handlingarna var förfalskningar. Det har bland annat rörts sig om felaktig logotyp, avsaknad av stämplat, felaktigt utfärdandedatum, fel lagrum och språk.

Trots domstolsreformen 1995, kan handlingar med åklagarmyndighetens logotyp ha använts under en övergångsperiod, dock senast fram till årskiftet 95/96. I Teheran skedde omställningen i princip omedelbart.

Sedan två-tre år tillbaka är inte domarna handskrivna utan maskinskrivna. En kallelse är ett förtryckt formulär som sedan fylls i förhand.

Vad gäller revolutionsdomstolen/politiska brott erhåller den dömda aldrig en skriven dom.

I inlämnade falska handlingar hänvisas ofta till fel lagrum varför man alltid bör kontrollera dessa först.

Kvinnor

Det är numera vanligt med äktenskapskontrakt som har villkor i vilka kvinnans rätt skyddas.

För att en kvinna skall kunna erhålla skilsmässa på grund av makens misshandel krävs ofta att hon kan presentera vittnen. Har kvinnan vittnen till makens misshandel är chansen större att domstolen dömer till skilsmässa.

I Teheran finns det nio-elva kvinnohus som hjälper kvinnor som misshandlats. Kvinnliga polisofficerare utbildas och de kommer antagligen senare få ta hand om brott rörande kvinnor.

I Holland har man haft tre-fyra asylsökande kvinnor som åberopat skilsmässor. De skilsmässodomar som i dessa fall ingetts har visat sig vara förfalskningar. Om man inte inställer sig inom 100 dagar, efter skilsmässouomen hos notarius publicus, förfaller skilsmässa och är inte giltig. Kvinnan måste alltid kunna uppvisa en handling från notarius publicus som visar att hon är skild.

Vad gäller äktenskapsbrott är beviskraven så höga, det krävs fyra ögonvittnen, att risken att dömas för denna typ av brott är minimial.

Opposition

Ambassadsekreteraren tror inte att Mujaheddin är aktiva inne i Iran idag. Organisationen är hatad av det iranska folket i allmänhet efter organisationens ställningstagande under Iran/Irak-kriget. Organisationen The Freedom of Movement är visserligen illegal men tolereras. De fd monarkister som ställde upp i de regionala valen fick lite sympati. Ambassadsekreteraren har under sin tid i Iran aldrig sett några flygblad delas ut eller några regimfientliga slogans skrivna på husväggarna.

Det finns viss oppositionell verksamhet bland kurderna. Gripandet av PKK-ledaren Öcalan utlöste kraftiga protester bland kurderna i norr. I de demonstrationer som följde dödades tre personer och ca 200 arresterades.

Studentoroligheterna

Ambassadsekreteraren tror inte att alla som greps i samband med oroligheterna var studenter. Han har talat med flera professorer som uppgett att inga studenter saknades vid terminsstarten i oktober i år. Även poliser har arresterats och ett polisbefäl sades upp efter dessa händelser.

Polisiära styrkorna

Vad gäller de polisiära styrkorna så är *Pasdaren* sedan 1991 inte längre inblandad i gripandet av politiskt oppositionella utan fungerar som en "secondary army" som lyder under försvarsministeriet. Idag är det *Etaalat* som har tagit över Pasdarens forna roll. Polisen, gendarmeriet och kommittéerna har efter 1991 blivit "the committè".

Etaalat är secret service och verkar under informationsministeriet. Om *Etaalat* önskar få tag på en person så ringer den eller skickar en budbärare som säger åt personen att inställa sig. Här förekommer inga skrivna kallelser. Denna organisation har direktlinje till revolutionsdomstolarna.

Pass

Man får utresetillståndet i samband med att passhandlingen utfärdas. Passhandlingen är giltig i fem år. En person som tidigare vara dömd kan erhålla passhandling.

Utreseförbudet är inget som meddelas personen det berör utan det meddelas endast till gränskontrollerna. Personer belagda med utreseförbud får endast reda på detta om han/hon försöker lämna landet.

Verkställigheter

Holland, Tyskland, och Kanada har samma problem som Sverige när det gäller verkställigheter av iranska medborgare. Iran vägrar att ta emot sina egna medborgare om dessa saknar giltig resehandling. De iranska ambassaderna vägra också att utfärda resehandlingar till iranier som inte frivilligt medverkar vid verkställigheten.

Holländarna hade den 8 oktober 1999 ett möte med iranierna i Geneve där man behandlade frågan om verkställigheter. De iranska myndigheterna vill ha en plan på hur man har tänkt gå till väga och förhandsinformation om dem som skall verkställas.

Utresa

Man kontrolleras synnerligen noggrant vid utresan. Om man skall muta sig igenom flygplatsen måste man i så fall muta all personal på hela flygplatsen. Ambasadsekreteraren upplever det som mycket orealistiskt att det skulle gå att muta sig ut via Merhabad-flygplatsen. De som arbetar på flygplatsen ifråga är inte bara rädda om sina arbeten utan också om sina liv. Som exempel kan nämnas fyra polisofficerare som avrättades efter att ha hjälpt till att smugla ut mattor.

Framtiden

Det kommande parlamentsvalet är viktigt för landets framtid. Den nye chefen för "judiciary" (rättsväsendet) som tillträdde i augusti i år har sänt ut signaler som tyder på att han är mer reformvänligt. Han har bla avsatt Khomeinis son.

Khomeinis egen bror stöder Khatami.

Mr Safari, director for 1 st office for North and Centre Europé

Enligt Mr. Safari  r det krafter utomlands som svartm lar Iran. Verkligheten är enligt honom inte alls som den beskrivs i västerländsk massmedia. Iran har efter revolutionen haft 20 val samt åtta  r av krig. På grund av detta krig har man varit tvungen att vidtaga åtgärder som kanske inte alltid varit så bra. Efter revolutionen fick folket i en folkomröstning bestämma hur konstitutionen skulle se ut.

Kvinnor

Det finns inom den iranska statsförvaltningen bland annat kvinnliga diplomater och man kan tänka sig möjligheten att placera kvinnor utomlands som ambassadörer. Enligt Mr Safari beror diskrimineringen av kvinnor till stor del på olika traditioner och seder snarare än på religionen. Staten försöker dock steg för steg ändra på detta. Situationen för kvinnor  r idag bättre än vad den var före revolutionen. Kvinnorna finns representerade inom alla grupper i samhället; 52 % av studenterna  r kvinnor, det finns kvinnliga piloter och poliser. Situationen för kvinnor på landsbygden är inte lika bra som den  r för kvinnorna i städerna. Många olika etniska grupper har olika traditioner och seder vilka är diskriminerande mot kvinnan.

Familjerättsliga frågor

Iran vill ha ett avtal med Sverige som reglerar vissa familjerättsliga frågor, detta mycket beroende på det olika synsätt länderna har på dessa frågor. En iransk medborgare kan ha svårigheter att ta med sig sitt barn tillbaka till Iran efter en skilsmässa. Mr Safari har även noterat att iranska domstolsutslag inte respekteras i Sverige.

Sjukvård

Alla iranier har tillgång till läkare. I varje by finns ett hälsocenter där nyexaminerade läkare  r förpliktade att arbeta under två års tid.

Iran har efter kriget med Irak många handikappade. Landet har kontrakt med Tyskland och Frankrike och s nder handikappade till dessa länder för att de skall få vård. Iran har annars mycket kvalificerade läkare och sjukhus. Ett problem är tillgång till medicin. Iran importerar medicin som staten sedan sanktionerar. Eftersom sanktionerna g r medicinen billig smugglas den ofta vidare framför allt till Afghanistan. Detta  r ett stort problem för Iran.

Asylsökande

Iranska myndigheter  r väl medvetna om att deras medborgare ansöker om asyl utomlands. Mr Safari misstänker att många av dem som söker asyl  r efterlysta på grund av brott tex checkbedr geri. Han uppger vidare att Iran har problem med en hög arbetslöshet även bland akademiker. Iran måste skapa en miljon arbete varje år i tio  r.

Mr Rezvani, Director Human Rights

För sju år sedan beslutade man från iransk sida att inrätta en självständig avdelning som lyder under Utrikesdepartementet och som är ansvarig för frågor som rör mänskliga rättigheter. Det arbetar bland annat åtta experter vid avdelning med särskild utbildning på området. Man behöver dock mer personal. Avdelningen tar också en aktiv del i FN:s arbete.

Enligt mr Rezvani har situationen i Iran förbättrats efter Khatamis tillträde. Nederländerna gjorde under 1998 en analys av MR-situationen i Iran och kom då fram till att det inte längre fanns några godtagbara flyktingskäl i Iran. Det iranska folket lever fritt samt åtnjuter sociala och politiska rättigheter.

Vad gäller yttrandefriheten så har det på detta område skett stora förändringar och Iran är enligt mr Rezvani på rätt väg. De medborliga rättigheterna garanteras av konstitutionen. Konstitutionen diskriminerar inga grupper utan talar endast om iranska medborgare. President Khatami har varit tydlig i sina försök att implementera dessa rättigheter.

Den nye chefen för rättsväsendet (judiciary) , Ayatolla Seyyed Mahmyd Hashemi Shahrudi, är liberalare än den förre. Mr Rezvani tror att dennes tillträde kommer att medföra en större insyn i domstolarna. Han tror på allvarliga och seriösa förändringar inom rättsväsendet. Situationen i Iran har förbättrats under de senaste tre åren trots de ekonomiska svårigheter landet brottas med. I Iran ges en bulletin ut som berör nyheter på MR-området. Det finns ca 1256 publikationer, vilket är en stor förändring mot för tre år sedan och ett bevis på presidentens öppenhet.

Avdelningen försöker underlätta arbetet för icke-statliga organisationer (NGO). På avdelningens initiativ har man haft en kurs på 4 ½ månad för NGO:s kvinnor. Avdelningen agerar också rådgivare åt NGO.

Avdelningen genomförde även ett projekt i mänskliga rättigheter på universitetets statsvetenskapliga linje. Projektet blev så framgångsrikt att man nu har vänt sig till utbildningsministeriet för att efterhöra vilka ytterligare linjer som skulle behöva ett liknande projekt.

På frågan om tortyr förekommer i Iran svarar mr Rezvani att tortyr inte förekommer och i de fall det ägt rum är det fråga om isolerad händelser. En assistent till förre borgmästaren i Teheran, Karbaschi, framförde anklagelser om tortyr. Ansvarigt polisbefäl lagfördes. Mr Rezvani berättade att avdelningen håller kurser för blivande poliser och fängelsedirektörer i MR-frågor.

Mr Rezvani vill skapa en nationell samlingspunkt för NGO:s i Iran och har arbetat för att situation för dessa skall förbättras. Det är många projekt på gång beträffande NGO:s. FN:s flyktingkommissarie Mary Robinson har besökt Iran och inspekterat Irans NGO:s och var nöjd med det hon såg.

När det gäller kvinnofrågorna lyder dessa direkt under presidentens kvinnliga rådgivare. Hon leder för närvarande ett projekt vid Teherans Universitet angående skydd för kvinnor i Iran. Kvinnofrågor är något som debatteras idag i Iran.

Rättsväsendet är det område som mr Rezvani anser vara i mest behov av en förbättring på MR-området i Iran. Det gäller då främst situationen i specialdomstolarna. Men förbättringar inom detta område är på gång och ändringar kan komma på grund av Khatami. När det gäller åklagarens framtida roll ses den nu över.

När de gäller minoriteter så är tre religiösa minoriteter erkända och åtnjuter medborliga rättigheter. Det förekommer ingen diskriminering av dem. De har egna rättigheter och familjelagar. Avdelningen följer dessa grupper noggrant samt dokumenterar deras situation.

Rezvani betonade även att Irans flyktingssituation är besvärlig. Iran har flest antal flyktingar i världen, totalt ca två miljoner varav 1.5 miljoner är afghaner, en halv miljon irakier samt ytterligare 300 000 av andra nationaliteter.

Mr Ebrahimi, ministry of Interior

Mr Ebrahimi höll ett anförande om Irans flyktingmottagande och dess konsekvenser. Han berättade att Iran har cirka två miljoner flyktingar. De flesta av dem är afghaner samt irakier; kurder från norr och shiiter från söder. Det kommer även flyktingar från Bangladesh, Pakistan, Indien och centrala Asien. Många befinner sig illegalt i Iran. När det gäller flyktingarna från Afghanistan och Irak kan inte Iran deportera tillbaka dem på grund av situationerna i dessa länder.

Iran har långa gränser mot Afghanistan, Pakistan, Irak och Bangladesh vilka medför problem för landet. De flesta flyktingar kommer in via dessa gränsområden och bosätter sig sedan i de stora städerna. En del av flyktingarna, ca två miljoner, är registrerade. Vissa har permanent uppehållstillstånd och andra har tidsbegränsade tillstånd. Afghanerna, som är den största flyktinggruppen, utgör $\frac{3}{4}$ av alla flyktingar. Irakierna utgör cirka $\frac{1}{4}$. En kvarts miljon flyktingar har inte permanent uppehållstillstånd. För närvarande kommer merparten av flyktingarna från Afghanistan. På grund av den långa gränsen mot Afghanistan är det svårt att kontrollera inströmningen. De flesta flyktingarna från Afghanistan reser in i landet illegalt.

Majoriteten av Irans flyktingar bor inte i särskilda flyktingläger utan har bosatt sig i städerna där de utnyttjar samma faciliteter som iranierna. Endast 75.000 personer bor i flyktingläger och det är endast till dessa som internationell hjälp erhålls. Den hjälp flyktingarna erhåller i lägren är ofta otillräckliga, varför många måste skaffa ett arbete eller få hjälp från släktingar och vänner utomlands.

Det stora antalet flyktingar i Iran medför många problem. Flyktingarna reducerar möjligheterna för lokalbefolkningen att erhålla arbete. Man räknar med att 1,2 miljoner arbeten har tagits över av flyktingarna i landet. De flesta som kommer är ensamma män som genast kan ta alla typer av jobb. I de städer där stora flyktingmassor bor uppkommer många sociala problem. Flyktingarna råkar ofta i konflikt med iranierna. Många flyktingar behöver utbildning vilket tar resurser i anspråk. Även hälsovården belastas av flyktingarna, vilka inte bidrar till kostnaden för denna genom att betala skatt. Sjuk- och hälsovårdskostnaderna för flyktingarna är stora då flyktingarna har rätt till samma vård som iranierna. Flyktingarna har också fört med sig många sjukdomar in i landet. I gränstrakterna har sjukdomar börjat härja som varit utrotade i Iran i mer än 20 års tid. Hälsoministeriet har därför beslutat om ett vaccinationsprogram mot bla polio för personer boende i gränstrakterna. Den stora flyktinggruppen innebär även en säkerhetsrisk; den för med sig människo- och narkotikasmuggling.

Iran har erhållit 20 miljoner USD i internationellt bistånd för flyktingar som finns i landet. Utslaget per flykting ger detta ca 6 USD per flykting och år. Enligt internationella kalkyler kostar en flykting 2 USD per dag. Denna brist leder till stora ekonomiska problem för Iran vilket också landet har påtalat för världssamfundet, bl a inför EXCOM vid möten i Geneve. Iran har påtalat det orättvisa i att vissa länder har stora problem med flyktingar medan det att andra länder inte har några problem alls. Iran anser att alla länder skall hjälpas åt och att bördan skall fördelas lika över världens länder.

Av de 20 miljoner flyktingar som idag finns i världen har i Iran två miljoner. Om inte antalet flyktingar kan fördelas bättre mellan länderna så borde i vart fall kostnaderna för flyktingarna fördelas. Iran borde därför erhålla 1/10 av den internationella ekonomiska hjälpen som går till flyktingar i världen. I annat fall kan omvärlden ta de flyktingar som finns i Iran, vilket Iran är villig att betala ersättning för. Iran behöver kapital för utbildning, sjukhus, investeringar samt till repatriering av flyktingar.

Iran är medveten om att landet har löst problemen för många andra länder genom att bevaka gränsen till Afghanistan och därigenom stoppa narkotikatrafiken till Europa. Iran är vidare medveten om att flyktingar som får skydd i landet inte fortsätter till Europa vilket de annars skulle ha gjort. Om inte annat så borde kostnaderna för dessa åtgärder delas med de europeiska länderna. Sedan bör beaktas att åtgärder som i Iran kostar 1 USD att genomföra kostar motsvarande 100 USD i Europa. Iran har förklarat detta för världssamfundet och uppmanat länderna att besöka de olika flyktingläger som finns i landet.

Vad gäller repatriering av flyktingarna till deras hemländer pågår det samtal med UNHCR. Situationen i Afghanistan gör att repatriering av afghanska flyktingar inte är möjlig. Flyktingarna motsätter sig även detta. Vad gäller irakier så har Saddam utlyst en amnesti vilken innebär att de irakier som lämnat Irak illegalt kan återvända utan att riskera ingripande. En begäran har också kommit från Irak om att repatriera irakier. Drygt 318 irakiska medborgare har redan repatrieras. Ytterligare 1000 är redo men situationen i Irak försvårar detta arbete. Vad gäller säkerhetsnivån i Norra Irak ses denna över av UNHCR.

Beträffande Irans immigrationslagstiftning berättade Mr. Ebrahimi att det inte är några problem att resa in i Iran om man har visering. Alla som kommer till Iran utan erforderliga handlingar betraktas som illegala immigranter och skall således utvisas. De som verkligen är i behov av skydd får stanna i avvaktan på att situationen förbättras i deras länder.

Ambassadrådet vid en EU-ambassad

Den allmänna situationen

Enligt ambassadrådet blir personer som besöker Iran för första gången alltid positivt överraskade över landet och dess invånare. Men efter några månaders vistelse i landet märker man att bakom fasaden sker "*a real violition of human rights*".

Valen äger visserligen rum under demokratiska former men vid förra presidentvalet, godkände väktarrådet bara fyra av 200 kandidater. Parlamentsvalet år 2000 kan medföra betydande förändringar för landet om det tillåts att ske under fria former. Det förs en i huvudsak öppen debatt i landet men denna begränsas av konstitutionen. Det finns inga riktiga politiska partier.

Massmedia

Enligt ambassadrådet har pressen blivit mer intressant. Varje vecka stängs tidningar på grund av vad som publicerats i dem. Som exempel på detta nämner ambassadrådet tidningen Zans publicerande av Farah Dibas nyårshälsning samt publiceringen av studentpjäsen.

Ambassadrådet berättar även om Mohsen Kadivar(Oyatollah islam) som har dömts till 18 månaders fängelse på grund av att han i en tidningsartikel ifrågasatt vali -e faqih. Han är en modern islamist som kritiserat systemet ur ett religiöst perspektiv. Han anses ha förödmjukat den högste ledaren.

Tidningen Neshat ifrågasatte dödsstraffet varför tidningen stängdes. Khomeini har gjort följande tolkning. En muslim som ifrågasätter dödsstraffet ifrågasätter islam och hädar därför och kan dömas till dödsstraff.

Ambassadrådet tror att Iran kommer att utvecklas och att reformer är att vänta. Folket har idag mer frihet men utvecklingen går synnerligen långsamt fram. Folket är öppnare och tidningarna skriver friare. Khatami har gjort klimatet öppnare men har inte ändrat lagarna. Censuren finns fortfarande kvar i form av eftercensur. Där kulturministeriet är liberalt och tillåter en tidning griper domstolen in och stoppar den.

Rättsväsendet

Det är enligt ambassadrådet rättsväsendet som står för de grävsta kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Rättsväsendet är ett mycket komplext system och för en utomstående är det svårt att veta vilken lag som kommer att tillämpas. Två parallella lagsystem står domstolarna till buds; lag inspirerad av den franska lagen samt de religiösa lagarna. Vid en lagkonflikt dem emellan är det alltid den religiösa lagen som har företräde. Detta system lämnar mycket upp till domarens egna godtycke. Domaren fungerar även som åklagare efter det att domarämbetet slogs ihop med åklagarämbetet 1995.

Domarna saknar all känsla för rättvisa och är inkompetenta samt korrupta. De har en låg utbildningsnivå.

Den reella makten innehas, enligt ambassadrådet, av informationsministeriet som

fungerar som en stat i staten. Han misstänker att det var ministeriet som låg bakom författarmorden i november förra året. Misstankarna bygger bland annat på det faktum att ministeriet endast har namngivit de som begått självmord i fängelset. Övriga som har gripits med anledningen av författarmorden har man däremot inte namngivit.

I Iran vet man aldrig varför man grips. Ambassadrådet berättar om en kvinna som under Shahens tid arbetade som lärarinna vid en privatskola. Hon trakasseras idag dagligen och är belagd med reseförbud.

Enligt ambassadrådet har Khatami ingen riktig makt.

Exempel: En vän till honom har en dotter som är 21 år. Hon hade en fest hemma hos sig med tolv ungdomar av både kvinnligt och manligt kön. Det förekom ingen alkohol eller dans. Polisen kom dit och hon arresterades. Hon dömdes till 70 piskrapp på grund av att män och kvinnor umgicks utan att vara gifta och spelade musik. Dottern fick vårdas tio dagar på sjukhus.

Enligt ambassadrådet är systemet godtyckligt och korrupt.

Exempel: Tjugo personer, alla hade tidigare studerat i Frankrike, hade en middagsbjudning. De arresterades och dömdes till att betala 1 miljon tomaner vilket är 12 000 dollar eller 10 000 kronor. De vägrade att betala och domaren bestämde att de måste kvarstanna i häktet. Om de inte betalade böterna skulle dessa omvandlas till 70 piskrapp. Domaren ville inte döma ut detta utan ville ha pengarna. Han vände sig till männen och bad dem tala kvinnorna till rätta. Till slut gav man med sig och betalade böterna. Detta skedde i den allmänna domstolen. Böterna var egentligen mutor till domaren.

Polisen mutas varför man inte heller kan lita på dem. De samarbetar med tjuvarna.

Iran är inget totalitärt system eftersom man kan undkomma bestraffning genom att använda sig av mutor.

Kvinnor

Kvinnorna deltar i det politiska livet. Det finns 14 kvinnor i Majlis. Men de förbättringar som gjorts för kvinnorna under de senaste åren är enbart för syns skull. Det iranska samhällets syn på kvinnans ställning är fortfarande konservativ.

Kvinnans rörelsefrihet kräver makens, faderns eller sonens tillåtelse.

Hon skyddas inte heller av lagen. Hon anses av den vara giftasmogen vid nio års ålder.

En lag som inte ändras eftersom profeten gifte sig med Ashia som var nio år.

Exempel: en föräldralös iransk/fransk flicka lever under hotet att bli bortgift med en 45 årig man. Lagen tillåter detta vilket är chockerande.

Studentoroligheterna

Det är oklart vilka som gripits i samband med oroligheterna i juli i år. Det är också oklart varför de är fängslade samt vilken domstol som skall döma dem. Vad gäller de fyra som dömts till döden vet man bara att det är personer som varit inblandade i bråket. Man vet alltså inte om de är studenter. I Tabriz har man gripit 20 varav 14 är studenter och resten gangsters. De har dömts från nio månader upp till 20 års fängelse. I Tabriz befann sig studenterna på en bro då myndigheterna blockerade bron från båda hållen och sköt från två håll.

Religiösa minoriteterna

Bokfolken och Zoranristerna erkänns av konstitutionen. Både judar och kristna är garanterade platser i Majlis.

Situationen för de religiösa minoriteterna är dock inte så bra som den utmålats av de iranska myndigheterna. I samband med revolutionen konfiskerades kyrkans mark och alla utom tre präster utvisades. En katolsk präst kallas ofta till säkerhetstjänsten. I samband med en kristen ungdomsfestival tilläts endast fyra av sjuttio ungdomar att resa ut ur landet till festivalen. Det finns visserligen kristna skolor men rektorn måste var muslim och skolmaterialet skrivs av en muslim. Religiösa minoriteter kan inte erhålla arbete inom den offentliga sektorn vilken tillhandlar 80% av arbetena i Iran.

Många armenier och judar lämnar landet. Priserna på varorna i judiska affärer har sjunkit vilket kan vara ett tecken på att de förbereder sig att lämna landet. Det finns ungefär 20 000 - 25 000 judar i Iran. De är rädda och ser ingen framtid för sina barn.

Vad gäller de tretton spionanklagade judarna så saknas det insyn i vad som händer. Judarna har gjort något som är fel, men det saknas klarhet om vad de har gjort. Chefen för "judiciary" (rättsväsendet) säger att de inte är dömda. Konservativa krafter säger dock att det är bevisat att judarna är spioner. Det senare uttalandet kommer vid en eventuell rättegång att hindra domaren från att frikänna judarna.

Oppositionen

Det finns ingen organiserad opposition verksam inom landet, men det finns en individuell opposition. Opposition i exil såsom, Mujaheddin och Nationella moståndsrådet (NCR), är inte verksam inom Iran. Mujaheddin anses vara terrorister och betraktas av iranierna som förrädare. Monarkisterna tas inte på allvar. Iranierna vill inte ha en ny revolution, utan större frihet inom den islamiska republiken.

Det finns framför allt tre hinder mot en demokratisk utveckling i Iran;

- på vilket sätt som kandidater censureras av väktarrådet.
 - fenomenet vali-e faqih som bestämmer över den folkvalda presidenten.
 - den islamiska lagen har alltid företräde. Domaren kan välja bort en lag antagen på demokratiskt sätt bara för att den inte överensstämmer med islamisk rätt.
-

Lorenz Jolles, biträdande chef för UNHCR i Teheran

Iran har det största antalet flyktingar i världen, ca två miljoner. Av dessa är ca 1,4 miljoner afghaner resterande del är irakier. UNHCR har ett flertal läger i Iran, främst vid gränserna, i vilka det bor ca 80 000 flyktingar. UNHCR tillhandahåller mat, infrastruktur samt utbildning. UNHCR koncentrerar sig för närvarande på de flyktingar som bor utanför lägren.

Flyktingarna kan enligt iranska myndigheterna delas upp i två kategorier:

1. De som har dokument och är registrerade som flyktingar av de iranska myndigheter.
2. De som inte har dokument och som därigenom inte heller är registrerade.

Framtill 1992 fick samtliga som flydde till Iran flyktingstatus. De senaste sju åren har större grupper illegala invandrare kommit till Iran. De som vistas i landet utan dokument är här illegalt och deporteras därför. UNHCR försöker tillse att de ger skydd till dem som behöver det och som annars skulle deporteras.

UNHCR har kontor i sex städer i Iran samt två fältkontor vid gränsen. UNHCR har 100 anställda i Iran varav 14 är utlänningar. Organisationen är villig att expandera men håller en låg profil. UNHCR är behjälplig vid repatriering och assisterar bland annat afghaner som vill återvända. Irakiska kurder började komma till Iran 1975. Under de senaste två åren har KDP gett klartecken till repatriering av kurder som kommer från KDP kontrollerat område. UNHCR för inga diskussioner med PUK. Repatrieringen av kurder påbörjades förra året. Bagdad protesterade dock mot att UNHCR var behjälplig vid att repatriera kurder eftersom man förde in dem i Irak illegalt. Regimen i Bagdad ville även ha personalia på de kurder som repatrierades. UNHCR är fortfarande behjälplig vid repatrieringen "*off the record*" och har hjälpt 16 000 - 17 000 kurder tillbaka till norra Irak. Man assisterar ca 800 kurder/veckan tillbaka till Irak. Förra månaden uppgav även irakiska araber första gången att de önskade återvända till Irak. Saddam har lovat amnesti till dem som lämnat Irak illegalt. Den irakiska regimen har även instruerat ambassaderna att uppmana irakier utomlands att återvända. UNHCR kan inte garantera säkerheten för dem som återvänder till Saddam-kontrollerat område. Man försöker dock kontrollera att de som återvänder gör detta av fri vilja.

UNHCR:s samarbete med de iranska myndigheter fungerar bra.

Många flyktingar arbetar svart och i Iran anses afghanerna vara orsaken till den stora arbetslösheten. För åtta månader sedan sades det att afghanerna tagit 800 000 jobb från iranierna. Förra månaden var denna siffra uppe i 1,5 miljoner och idag är den 2 miljoner. Enligt Jolles kan man inte lita på dessa siffror.

För två år sedan vidtog inte iranska myndigheterna åtgärder mot arbetsgivare som använde sig av illegala arbetare. Idag är situationen annorlunda och arbetsgivaren kan erhålla böter och fängelsestraff. De vågar därför inte anställa illegala flyktingar längre.

De erkända flyktingarna erhåller laissez passez, sociala förmåner och utbildning. Hälso- och sjukvården är fri om de har försäkring.

Afghaner har alltid haft ett dåligt rykte i Iran. Efter revolutionen fanns dock en stolthet att kunna hjälpa andra muslimer i nöd. Ekonomin har dock blivit sämre vilket har medfört ett allt större främlingshat. Iranierna letar efter syndabockar. UNHCR försöker stoppa deporteringen av afghaner och har utarbetat ett gemensamt program för att välja ut de afghanska flyktingar som måste stanna i Iran. Ca 100 000 afghaner har återvänt till Afghanistan.

Iranska myndigheter och massmedia talar/skriver aldrig om flyktingarna som flyktingar utan som resande, invandrare eller utlänningar.

Handlingar som talar om flyktingstatus är prerevolutionära handlingar. Det är huvudsakligen irakier som har sådana handlingar. De som har RD idag är de som har höga kontakter inom det iranska samhället tex professorer eller vetenskapsmän. Vad man annars får är laissez passez som gäller för en utresa men ingen inresa.

Det är inte möjligt att deportera irakier tillbaka till Iran om inte landet ifråga har ett separat avtal med iranska myndigheter. Det spelar ingen roll om irakiern ifråga har sin familj kvar i Iran.

Flyktingar med gröna eller blå kort behöver inte förnya dessa men det måste de göra som har flyktingdokument typ RD göra.

Efter 1994 fick ½ miljon afghaner temporärt tillstånd. Dessa tillstånd förnyas inte längre.

Endast feylikurder som kom 1980 från Irak samt de irakier i övrigt som kan bevisa att de är av iranskt ursprung kan bli medborgare i Iran.

Vad gäller säkerheten i Norra Irak och möjligheten att avvisa folk dit menar Jolles att det beror på vem det gäller och vart repatrieringen kommer att ske, om personen är KDP-anhängare etc. Problemet är att UNHCR inte kan bistå officiellt vid en repatriering.

Iranska myndigheterna deporterar inte irakier men irakiska kurder kan deporteras om de påträffas utan handlingar.

MERHABAD-FLYGPLATSEN

Merhabad-flygplatsen är Irans största flygplats och belägen strax utanför Teheran. Flygplatsen är internationell och flygbolaget Iran Air har direktflyg till Sverige, Stockholm. Jag skall nedan redogöra för flygplatsen.

När Du passerat den yttre entrén till Merhabad-flygplatsen kommer Du till två separata ingångar; en för kvinnor och en män. Du passerar in genom ett skynke och får här visa Ditt pass, ditt bagage röntgas och Du kroppsvisiteras och får gå igenom en metalldetektor. Alla resande kontrolleras här en och en. Efter denna kontroll kommer Du ut i en stor hall, där kvinnor och män inte längre är åtskilda. Här passerar Du sedan tullen som undersöker Ditt bagage manuellt och Du får visa Din passhandling. Du går sedan vidare till incheckningen, där du visar ditt pass, biljett samt lämnar bagaget. Du åker sedan uppför rulltrapporna och kommer till ett stor sal där det finns ett flertal bås i vilka passkontrollanter sitter i. Detta är utresekontrollen och här kontrolleras man en och en. Du går fram, visar Ditt pass och som utlänning lämnar Du i från dig det gula blad som Du fick vid ankomsten. Du kontrolleras här i flygplatsregistret. Värt att notera här är att det är omöjligt att i förhand veta vilken bås/tjänsteman du kommer att kontrolleras av. Efter denna kontroll har Du tillgång till tax-free samt loungerna. Nästa kontroll är när Du går till gaten där Ditt handbagage röntgas. Den sista kontrollen är när Du lämnar terminalen för att gå ut till bussarna. Du får här visa Ditt pass och boardingcard.

Även vid inrikesflyg kontrolleras Du. Du får t ex visa Din passhandling när Du köper Din flygbiljett.

Sakregister

Abort 11, 20
Advokater 4, 9, 12
Afghanistan 31ff, 36ff
Anglikanska kyrkan 14
Ansvarig utgivare 16, 22
Armenier 13, 35
Assembly of God 13ff, 14
Assyriska församlingen 13
Asylsökande 28
Barnens situation 10, 20
Bahaier 8, 11, 14
Bokfolken 35
Borgmästaren 29
Brottsregister 6
Censur 16, 22
Chefredaktör 16, 22
Dokument 4, 25
Domar 4, 5, 25, 33
Domare 4, 10ff, 33
Domstolarna 4, 6, 22, 33
Domstolsreformen 4, 7, 25
Dopintyg 13
Etaalat 26
Familjerätt 19, 28
Flyktingar 30, 31ff, 36ff
Flyktingmottagande 31ff
Flygplatsregister 7, 38
Flygplatsen 5ff, 27, 38
Freedom of Movement 26
Fängslade 5, 7
Förfalskade dokument 4ff,
Internet 9
Gatubarn 12
Gendarmeriet 26
Giftermål 11
Handikappade 20, 28
Handlingar 25
Hejab 9
Homosexuella 12, 15, 17
Hustrumisshandel 8, 11, 25
Informationsministeriet 26, 33
Irak 31ff
Jehovas vittnen 15
Journalister 16, 22
Judar 14, 24, 35
Kallelser 4ff, 25, 26
KDP 36
Kommunister 11
Konversion 13
Kristna 13ff
Kurderna 26, 31ff, 36ff

Kvinnohus 25
Kvinnor 11, 19, 25, 28, 29, 34
Könsbyte 17
Lady Boys 17
Majlis 22
Mandeérna 15
Massmedia 33
Merhabad-flygplatsen 6ff, 38
Militärer 8
Minoriteter 30, 35
Mujaheddin 11, 26, 35
Muta 7
Mänskliga rättigheter 29
Nationella motståndsrådet 35
Neshat 16
NGO 29
Norra Irak 32, 36, 37
Offentliga sektorn 13
Oislamisk beteende 9, 18
Opposition 26, 35
Parabol 9
Pasdaren 26
Passhandlingar 5, 6 ff, 11, 26
Passmyndigheten 7
Polisiära styrkorna 26
Pressfrihet 22 ff
PUK 36
Oäkta barn 12
Revolutionsdomstolen 5ff, 7, 12, 22, 25, 26
Rättsväsendet 4, 23, 29ff, 33
Skilsmässa 8, 10, 25, 28
Straffmyndig 10,
Studenterna 28
Studentoroligheter 17, 23, 26, 35
Sür place-verksamhet 17
Tidsbegränsade äktenskap 8
Tortyr 29
UNHCR 31ff, 36ff
Utresan 6 ff 27
Utreseförbud 6ff, 26
Vali-e faqih 10
Verkställigheter 27
Vårdnadsfrågor 9, 10
Västerländsk musik 9
Väktarrådet 22, 35
Zan 16
Zorastrierna 15, 35
Åklagare 12, 33
Åklagarmyndigheten 5, 12, 25,
Äktenskap 8
Äktenskapsbrott 11, 26
Äktenskapskontrakt 11, 25
Äktenskapsålder 10

